

ב"ה

קובץ ליקוט עניינים וביאורים

בקשר ל'ליקוט השבועי':
בשלה תשל"ג

נדפס בלקוטי שיחות
חלק יא, שיחה ג לפ' בשלה - ע' 63

יו"ל לקראת ש"פ בשלה תשע"ג
- "ארבעים שנה"

קביעות שבועית בלקוטי שיחות -
ואתם תלוקטו

הלימוד בקובץ זה מוקדש

לעילוי נשמת
הרה"ת וכו' אהרון יוסף
בן הרה"ת וכו' ישראל נח
בעליניצקי

נלב"ע ה' שבט תשס"ב

הוקדש על ידי
תלמידיו ומושפעיו

הערות והארות יתקבלו בברכה

בכתובת: rizs@neto.bezeqint.net או בפקס: 08-6882799.

*

ניתן לקבל את היו"ל על ידינו **בקביעות** -
על ידי כתיבה לכתובת או לפקס' הנ"ל

*

המעוניין להשתתף בזיכוי הרבים -
ולהקדיש לזכותו את אחד מהקובצים הבאים
יפנה להכתובת הנ"ל
או לטלפון מס' 050-4125205

1. משיחת כ"ף מנחם אב תשכ"ב (וכתי"ק) - מתוך "תורת מנחם" - מקור ה'ליקוט':

יאוב אהיה פה

כאשר ואיטת - אפי' שז

אהלי ענין דסוף

מאור פסוק - חל (דשע)

אהי' סוף פ' (כ)

אם אנשי ער (כח) (כח)

באור ויקרא - אפי' כ

אנשי ער השנייה - אפי'

אם פ' אפי' אפי'.

שזת אפי' אפי' אפי' -

כאפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

כפי' אפי'.

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

אפי' אפי' אפי' אפי' אפי' -

ו. ויש להוסיף בהמשך לביאור החילוק שבין איסור מלאכת שבת לאיסור תחומין²⁸ – שבשני עניינים אלו מסיימת מסכת עירובין: ובהקדמה:

אודות הסמיכות דמסכת עירובין למסכת שבת, כותב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות²⁹: "וסידר אחר שבת עירובין, מפני שהוא מענין שבת".

ויש לומר בביאור דברי הרמב"ם – ע"פ הידוע גודל הדיוק בלשון הרמב"ם, שבמילים קצרות כלל עניינים עמוקים – שלא זו בלבד שהענין דעירובין הוא א' מהלכות שבת, אלא שעירובין הוא כללות ענין השבת, כיון שתוכן כל המלאכות דשבת הו"ע ההוצאה מרשות לרשות (תוכנה של מסכת עירובין), כנ"ל בארוכה.

[ובלשון התחלת מסכת שבת: "יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ, כיצד, העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים וכו'", היינו, שהכלל דשבת הוא שישנו "פנים" וישנו "חוץ", "בעל הבית בפנים" והעני בחוץ, ובזה חלוק שבת מימות החול, שיש צורך בזהירות בנוגע לאופן ההוצאה והטלטול מן הפנים אל החוץ או מן החוץ אל הפנים; ובענין זה גופא ישנם כל פרטי העניינים דמלאכות שבת³⁰: "הזורע והחורש וכו'" עד "מכה בפטיש", כולל גם המלאכה הפרטית ד"המוציא מרשות לרשות", עם היותה "מלאכה גרועה"³¹].

וכיון שבשבת יש ב' עניינים כלליים שהם הפכיים זמ"ז: איסור הכנסת הקליפה בשבת (איסור מלאכת שבת), ואיסור הוצאת השבת למקום הקליפות (איסור תחומין³²) – הנה בסיום מסכת עירובין (שהיא "מענין השבת") אומר ר"ש שני כללים: כלל א' – בנוגע לאיסור תחומין, "מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך"; וכלל א' בנוגע לאיסור מלאכת שבת (בדין נימת כנור שנפסקה) – "שלא התירו לך אלא משום שבות".

ז. ובהקדם הרחבת הביאור בהאמור לעיל³³ שענין השבת הוא לקבוע שכל העולם כולו הוא רשות היחיד, ליחידו של עולם:

ענינו של יום השבת ("מה יום מיומיים"³⁴) הוא — להראות את בעלותו של הקב"ה על העולם, שלכן, כשם ש"ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש"³⁵, כך צריך יהודי לשבות מכל ל"ט מלאכות שעושה בימות החול: "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך"³⁶, כולל גם שביתת כלים (מדאורייתא, או לכל-הפחות מדרבנן³⁷), וכאשר "ירחיב .. את גבולך"³⁸, הרי כל העולם כולו הוא קנינו וכליו של איש הישראלי.

ובפרטיות יותר:

אע"פ שבעולם ישנם כו"כ ענינים שלכאורה הם היפך הקדושה והיפך הטוב, הרי האמת היא שגם ענינים אלו נכללים ברשותו של הקב"ה (רשות היחיד, ליחידו של עולם), וכמ"ש³⁹ "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה", כך, שגם עניני רע אינם יכולים לצאת מרשותו של הקב"ה (ולכן לא שייך אצל הקב"ה האיסור דהוצאה מרשות לרשות, וכן כל שאר איסורי שבת שמסתעפים מזה).

אמנם, בעולם למטה, שבו רואים שיש טוב ויש רע, קודש וחול, טומאה וטהרה — צריך להבדיל בין הקודש ובין החול, ועאכו"כ בין טהרה לטומאה;

ואילו העבודה בעניני העולם שהם היפך הטוב — שכיון שבעצם שייכים גם הם לרשות היחיד דיחידו של עולם, הנה גם בהם צריכה להיות עבודת הכורא — הרי זה באופן של "סור מרע", בדרך דחי', שגם באופן כזה נעשית עבודת ה' כמו ע"י קיום רמ"ח מצוות עשה, כמארז"ל⁴⁰ "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה".

ה. וענין זה מתבטא בחילוק הרשויות דשבת — כפי שנתבאר בפרטיות במסכת עירובין⁴¹:

יש מקום שהוא בודאי רשות הרבים מן התורה — דרך מפולשת שרחבה ט"ז אמה, וששים ריבוא בוקעין בה — שבו אסור להעביר יותר

מד' אמות, ואסור להכניס ממנו לרשות היחיד (איסור שזדונו כרת, ובעדים והתראה — סקילה, ושגגתו חטאת).

ויש מקום שהוא בודאי רשות היחיד מן התורה — מקום גבוה או מוקף מחיצות בגובה י' טפחים, שרחבו ד' על ד' טפחים, ואם הוקף לדירת אדם, הרי גם שטח גדול ביותר נחשב לביתו של היחיד (כמו רשות היחיד דיחידו של עולם, שדוגמתה היא רשות היחיד של האדם התחתון). ויש רשויות שבינתיים — כמו חצר שיש בה כמה דירות, הנה מן התורה היא רשות היחיד, אבל מדרבנן אסור לטלטל בה, כיון שחלוקה בדירין.

וכיון שהאיסור הוא רק מדרבנן, נתנו רבנן גם עצה לדבר — עירובי חצירות, שיתערבו כולם במאכל אחד שמניחים מערב שבת, ואז יכולים לטלטל בכל החצר.

[ועד"ז בנוגע לעירובי תחומין: כיון שמדרבנן אסור לצאת מחוץ אלפיים אמה, נתנו רבנן עצה — שכאשר מניח פת במקום מסויים, או מערב ברגליו, אזי קונה שביתה במקום זה, ומהלך ממקום העירוב אלפיים אמה].

כלומר: כיון שמעיקר הדין, מן התורה, רשות זו היא רשות היחיד, אלא שרבנן הוציאוה מכלל רשות היחיד בגלל שדומה לרשות הרבים (והו"ע של תוספת זהירות בעבודת האדם, כיון שראו בזמן בית שני שנתמעטו הלבבות וכו'⁴², וע"ד "בקעה מצא וגדר בה גדר"⁴³) — נתנו רבנן עצה כיצד להחזירה לכלל רשות היחיד, ע"י העירוב כו'.

וענינם בעבודת האדם: ברשות הרבים — העבודה דסור מרע; ברשות היחיד — העבודה דעשה טוב; וברשויות שבינתיים — העבודה בעניני הרשות, אם באופן ד"קדש עצמך במותר לך", או להעלותם לקדושה ע"י עשייתם "לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו"⁴⁴.

ט. וסיום מסכת עירובין (שכללות ענינה הוא עירוב רשויות שחלוקות כל אחד בפני עצמה, ולעשות מהן רשות היחיד) הוא — שיש אופן שרבנן התירו דבר איסור (שמדבריהם⁴⁵), ובכ' האופנים שבכללות ענין השבת, מלאכת שבת ותחומין: באיסור תחומין — "מי שהחשיך חוץ

לתחום .. ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמה יכנס"; ובאיסור מלאכת שבת — "קושרין נימא במקדש", ועכ"פ — לדעת ר"ש — "עונבה".

[והיתר זה תלוי בפרטי החילוקים באופן האיסור, בכמות או איכות:

ריבוי הכמות מכריע את איכות האיסור (כדמוכח ממ"ש אדה"ז בשולחנו ששוחטין לחולה ואין מאכילין אותו נבילה, כי ריבוי הכמות של איסור נבילה על כל כזית, מכריע את האיכות של חילול שבת שהוא איסור סקילה. אלא, שמזה לבד אין להכריח שכמות עדיפא, כי אם ממ"ש בתניא* שעברות קלות הן כמו מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד שמאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר**) — כבבא הא', שלכן מוטב שיעבור איסור חד-פעמי של תחומין מאשר לשהות מחוץ לתחום במשך כל הזמן;

אבל האיכות דאיסור דאורייתא מכריעה את הכמות דאיסור דרבנן

— כבבא הב', שנימת כינור שנפסקה מותר רק לעונבה⁴⁶.

וזוהי גם השייכות לרישא בענין "שרץ שנמצא במקדש", שתוכן הפלוגתא הוא בנוגע לכמות ואיכות, מי מהם מכריע⁴⁷ — להשהות (כמות) או לרבות (איכות)^[47].

ובנוגע לב' אופנים שבהם התירו חכמים דבר איסור — אומר ר"ש

שני כללים:

בנוגע להיתר איסור תחומין, "מי שהחשיך⁴⁸ חוץ לתחום .. ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמה יכנס" — "מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך", כלומר, אילו הי' זה מקום הקליפות, לא היו חכמים מתירים ליכנס משם, ומה שהתירו חכמים, הרי זה רק באופן ש"משלך נתנו לך", כיון שמעיקר הדין הרי זה בתוך התחום.

ובנוגע להיתר מלאכת שבת, לענוב נימת כינור שנפסקה — "לא

התירו לך אלא משום שבות"⁴⁹.

(* עיין שער הכולל בתחלתו.

(** ואף שמשלשון התניא משמע שדוקא ריבוי גדול של כמות ("לרוב מאד") מכריע את האיכות — בדיני אדם אין לחלק כן. וכמו שבדין שחיטה ונבילה — הוא אפילו כשאירע בסוף היום. וע"ד הענין דתשובה, דעיקרה בלב, שרק כלפי שמיא גליא ומועיל.

י. ונקודת הענין — שגם דבר שמדרבנן נשאר מחוץ לתחום הקדושה, הנה יש אופן שביכלתו של איש ישראל להכניסו לתחום הקדושה, ולעשות ממנו "רשות היחיד", ליחידו של עולם.

וטעם הדבר "שהתירו לך חכמים" — כיון ש"משלך נתנו לך":
 הסיבה לכך שביכלתו של איש ישראל לשנות את העולם ולפעול שיהי' רשות היחיד, ליחידו של עולם, היא — בגלל שהעולם הוא "שלך", שהרי בריאת העולם היא "בשכיל ישראל שנקראו ראשית"⁵⁰, כך שמלכתחילה הרי זה שייך אליו, ולכן ניתן לו העולם ("נתנו לך") לעשות בו כרצונו.

וזוהי כללות העבודה ד"בכל לבבך"⁵¹, "בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע"⁵², היינו, שגם היצר הרע נעשה דבר היתר ("התירו לך"), וכדברי הגמרא במסכת ברכות⁵³: "בכל דרכיך דעהו .. אפילו לדבר עבירה" (כמבואר במפרשי הש"ס⁵⁴).

ועי"ז פועלים שלאחרי כן יהי' העולם כולו "רשות היחיד", ליחידו של עולם, בגלוי, למטה מעשרה טפחים — כפי שיתגלה בבוא "מלך שהשלום שלו"⁵⁵, כביאת משיח, שגם הוא נקרא בשם "שר שלום"⁵⁶, שיעשה שלום בעולם,

— שזהו גם תוכן הענין דעירובין, כדאיתא בירושלמי⁵⁷: "מפני מה מערבין בחצירות מפני דרכי שלום", כדי לעשות שלום בין כל השכנים⁵⁸ —

ואז יהי' הקב"ה "שכן טוב" לבנ"י שידורו יחדיו ברשות היחיד, ליחידו של עולם, בבית מבורך בכל טוב, ועד — "וקראת לשבת עונג"⁵⁹, למטה מעשרה טפחים.

יא. ביאור ההוראה מענייני ההדרן בעבודת האדם — נכלל בלקו"ש הנ"ל ס"ח-ט (להלן ניתוספו כמה עניינים שלא נכללו בלקו"ש).

בס"ח והערה 51, בענין שעיקר מציאותו של איש הישראלי היא נפשו האלקית, ואף שבבינונים הנה"ב "היא היא האדם עצמו", הרי זהו רק בחיצוניות, אבל בפנימיות ובאמיתית, הרי כל איש ישראל מוכן למסור נפשו על קידוש השם, כי נפשו האלקית היא אמיתית מציאותו:

ובפרטיות יותר:

ידוע שיש חילוק בין "אמת" ו"אמת לאמיתו"⁶⁰, כפי שמצינו גם בעניינים השייכים לחושן-משפט, שישנו "דין מרומה"⁶¹, שגם הוא דין אמת, אבל אינו אמת לאמיתו⁶².

וזהו גם החילוק בין "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁶³, ל"הוי' עמו, שהלכה כמותו"⁶⁴ — כמבואר בחסידות⁶⁵ שמצד שם אלקים, שגם הוא אמת, יש מקום לב' הדעות ("אלו ואלו דברי אלקים חיים"), אבל מצד שם הוי' נקבעת הלכה פסוקה באופן כך ולא באופן אחר, כי שם הוי' הוא אמת לאמיתו.

וכמו"כ גם בעבודת האדם:

ובהקדמה — שרואים בפועל, שכאשר רוצים להכיר את מהותו האמיתית של האדם, הנה מאורח-חיינו בתנאים רגילים (לא במקרה היוצא מן הכלל, כמו מאורע בעניינים של שמחה שלא ע"ד הרגיל, ועד"ז בעניינים של היפך השמחה רח"ל שלא ע"ד הרגיל), אי אפשר להכיר ולעמוד על אמיתת הדבר ("פאנאנדער-קלייבן זיך") לידע מהי עצם מציאותו.

ובנוגע לענייננו:

האמת היא שיש חילוק בין צדיקים לבינונים — כמבואר בתניא ש"בצדיקים.. נפש האלקית הוא האדם, וגופם נקרא בשר אדם, וכמאמר הלל הזקן לתלמידיו⁶⁶ כשהי' הולך לאכול הי' אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העלובה ועני' היא גופו, כי כמו זר נחשב אצלו, ולכן אמר שהוא גומל חסד עמו במה שמאכילו, כי הוא עצמו אינו רק נפש האלקית לבד.. שהרע שהי' בנפש החיונית.. נתהפך לטוב"; משא"כ בינוני —

"מאחר שמהותה ועצמותה של נפש החיונית הבהמית .. לא נהפך לטוב [שהרי הבינוני הוא במעמד ומצב ש"מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו .. כתולדתו .. ואדרבה, נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז"⁶⁷, אף שכל עניניו הם בהיתר, ולא לשם תאוה, אלא "סתם", או "לשם שמים"⁶⁸], הרי היא היא האדם עצמו"⁶⁹, כך, שהאמת היא שאינו שייך למדריגת הלל הזקן שאכילתו היא בבחי' גמילות חסד עם העלובה ועני', כיון שאצלו (בניגוד להלל הזקן) הגוף אינו "עלובה ועני'"... והאכילה אינה בבחי' "גמילות חסד", אלא דבר המוכרח מצד עצמו.

אמנם, כל זה הוא רק כאשר מסתכלים על הענין כפי שהוא מצד האמת בעבודתו, אבל לא מצד האמת לאמיתו של הדבר;

ואילו האמת לאמיתו — מתגלית במקרה היוצא מן הכלל, שאז רואים מהו הענין שהוא רק בדרך טפל ובבחי' גמילות חסד, ומהו הענין העיקרי:

כאשר איש ישראל בא "לידי נסיון בדבר אמונה .. ונגעה עד הנפש לבחי' חכמה שבה"⁷⁰ — שזהו בדוגמת הענין ד"הוי' עמו" שלמעלה מ"אלקים חיים" — אזי מתגלה מיד שחיינו הבשריים שמצד הגוף ונפש הבהמית הם דבר טפל, שמוותר עליו, ללא ספיקות וללא פקפוקים, כדי שלא לעשות ענין שהוא היפך מציאותה של נפש האלקית ש"היא חלק אלקה ממעל ממש"⁷¹.

ויש להביא דוגמא לדבר ממה שנתגלה בעולם בעניני רפואה,

— שזהו מצד שמתקרבים לימות המשיח ולביאת המשיח, שאז יקויים היעוד "מלאה הארץ דעה את הוי'"⁷², "אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכס אחד"⁷³ —

שכאשר רוצים לגלות את פנימיותו של האדם, אזי צריכים לעשות לו ענין הנקרא בשם "שאַק", והיינו, שגורמים לו טלטול וזעזוע שמוציאו ("עס טרייסלט אים אַרויס") מחייו הרגילים, ואז מגיעים להכיר מה מסתתר בפנימיותו, ומה נוגע לו באמת.

וזוהי כללות הנקודה — שהידיעה וההכרה במהותו האמיתית של איש ישראל היא רק כאשר מגיעים לפנימיות נפשו, נקודת החכמה שבנפשו, ואז יודעים ש"אע"פ שחטא ישראל הוא"⁷⁴, "ישראל" דייקא (למעלה מדרגת יעקב), "לי ראש"⁷⁵, והיינו, שהפנימיות שלו בהיותו למטה קשורה עם הפנימיות שלמעלה, כך, שכשם שלגבי הקב"ה אין מקום לטעות בחילוקים ודרגות של טוב ורע ח"ו, כך גם אין מקום לטעות מצד פנימיות הנפש בישראל, שהיא תמיד "באמנה אתו ית"⁷⁶, מבלי הבט על מעמד ומצב הגוף ונפש הבהמית.

שם, בענין האיסור דעשיית מלאכה בשבת, ואיסור יציאה מחוץ לתחום — בעבודת האדם:

^{אוצר החיים}

כיון שהנשמה ירדה למטה — צריכה להיות עבודתה בכל ל"ט מלאכות דעובדין דחול, "הזורע והחורש וכו'", עד ל"מכה בפטיש"³⁰, שאז נגמר ונעשה כלי לאלקות. וכמו"כ בנוגע להתעסקות בעניני הפרנסה, שבשביל זה צריך להיות חורש וזורע וכו' — כל פרטי הענינים ד"סידורא דפת"⁷⁷, שזקוק להם לצורך פרנסתו; אבל, ההתעסקות בזה צריכה להיות רק באברים הגשמיים, כמ"ש⁷⁸ "יגיע כפיך כי תאכל", היינו, שהיגיעה עבור "אכילה", שכוללת כל צרכי האדם⁷⁹, צריכה להיות רק ב"כפיך", בידיים וכללות האברים הגשמיים, אבל לא בשכל שבראש⁸⁰, ובלשון רבינו הזקן⁸¹ — שההתעסקות בעניני העולם צריכה להיות "בלא לב ולב", ולא באופן שיהי' מבולבל כו' בגלל שמונח בענינים גשמיים ועניני פרנסה.

כלומר: אפילו ה"ראש" של נפש הבהמית — הרי כיון שנפש האלקית נמשכת בה באופן של התלבשות ועד לאופן של התאחדות (מצד כמה פרטים)⁸², הנה כשם שנפש אלקית, "חלק אלקה ממעל ממש", אסור שתהי' מונחת בעובדין דחול, כך גם ה"ראש" של נה"ב לא צריך להיות מונח בעובדין דחול.

ועז"נ⁸³ "לא לחכמים לחם": כאשר מתחכם בכל מיני המצאות כדי

לנסות להרויח עוד כמה דולר — הנה לא זו הדרך להמשיך ברכתו של הקב"ה, שנמשכת ליהודי דוקא ע"י כלי טהור, שמותר ע"פ התורה, והכלי המותר ע"פ תורה הוא — "יגיע כפיך", ולא באופן שמשקיע בזה גם את ראשו ושכלו.

1234

דומה שצריך להשתמש גם בשכל בשביל לעשות כלי לפרנסה בדרך הטבע ע"י עניני מסחר וכיו"ב — הרי זה רק בדוגמת השכל שמתלבש באצבעות היד בשביל כתיבה, והיינו, שכדי שיוכל לכתוב את האותיות ד"ברוך שאמר והי' העולם", הרי אצבעות היד מצד עצמם לא היו יודעים כיצד לעשות זאת, לולי הוראת ועצת השכל שמתלבש בהם; אבל זהו רק השכל שמתלבש ב"כפיים", ואין זה ענין השכל מצד עצמו, שנשאר מונח בענינים שהם חכמתו של הקב"ה.

ובכן:

כאשר הנהגתו היא באופן ד"יגיע כפיך", הרי הוא עוסק אמנם בל"ט מלאכות, עובדין דחול, אבל המעמד ומצב ד"ימות החול" הוא אצלו ב"כפים" בלבד, ואין זה שייך לבחי' ה"שבת" שלו, בחי' החכמה שבנפש וכללות בחי' חב"ד שבמוחין;

אבל כאשר משקיע את עצמו בעניני העולם עם כל השכל, החיות וההתלהבות, עד מיצוי הנפש⁸⁴ — הרי הוא מחלל את השבת: חילול — הוא מלשון עשיית חלל ומקום פנוי — שנעשה אצלו מקום פנוי מאלקות, שהרי בשעת מעשה אינו זוכר ש"אין עוד מלבדו"⁸⁵, ו"הוא הנותן לך כח לעשות חיל"⁸⁶, וחושב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁸⁷; ובמילא נעשה עי"ז חילול קדושת נפשו, שזהו ענין השבת שבנפש — בחי' החכמה שבנפש.

זאת ועוד:

נוסף לכך שאינו מכניס את העובדין דחול למוחו ושכלו, בחי' השבת שבו, כיון שהתעסקותו בעניני העולם היא באופן ד"יגיע כפיך" בלבד, כולל גם השכל הדרוש ל"יגיע כפיך", בדוגמת התלבשות השכל בכתיבת אותיות, הנה עוד זאת, שהתעסקותו בעניני העולם באופן ד"יגיע כפיך" גופא צריכה להיות באופן שלא יהי' "אץ להעשיר... נבהל להון"⁸⁸,

ו"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים וכו'"⁸⁹, והוא נכנע לרצונו, וגורר לשם את-שכלו (אפילו במדה הקשורה עם ה"כפים" בלבד) — שכן הנהגה כזו היא היפך הענין ד"אל יצא איש ממקומו"⁹⁰:

מבואר בארוכה בהמשך מים רבים⁹¹ בתחלתו, בפירוש הכתוב⁹² "אולת אדם תסלף דרכו ועל הוי' יזעף לבו", ש"אם ירדוף אדם אחר המותרות, ויסתכן נפשו בעבור זה, האם על ה' יזעף לבו מדוע הגיע לו ככה . . למה בחר לרדוף ולהתאוות אחר המותרות . . שישתווה הנהגתו להעשירים וכו'".

והיינו, שיוצא ממקומו ומכניס את עצמו לעניני מותרות שאינם שייכים אליו, להיותם שלא בערכו, הן מצד שכלו והן מצד מדותיו, אלא, כיון שראה זאת אצל הזולת, נעשה אצלו ענין של קנאה: היתכן שאצל הזולת יהי ענין כזה, ולא אצלו — בה בשעה שאצלו הרי זה ענין שיבלבל אותו וכו'.

וכהמשל שמובא במאמרי הצ"צ⁹³, "לאדם שתופר לו בגד, שצריך לתופרו כמדת גופו, ואם הוא ב' אמות, ועושה לו לבוש מג' או ד' אמות, ה"ז מקלקל, וגורם שיכשל ויפול לגמרי":

ע"פ שכל יכולים לטעון, שמוטב שתגדל כמות האריג שבבגד, שאז יהי הבגד יקר יותר.

אמנם, הן אמת שמבחינת כמות של אריג ניתוספו כמה אמות, אבל, מצד זה שהבגד צריך להיות במדה קבועה — לפי מדת האדם, הנה כאשר הבגד הוא גדול יותר ממדתו, הרי לא זו בלבד שלא יביא לידי תועלת (ובנמשל, שעיי"ז ירויח יותר בפרנסתו), אלא אדרבה, שהבגד הארוך מבלבל אותו בהילוכו ובפעולותיו וביגיע כפיו.

ומזה מובן, שהרדיפה אחר עניני מותרות היא בבחי' יציאה מחוץ למקומו; אין זו מלאכתו, ואין זה ענין שהוא צריך אליו, ולכן אין לו להכניס שם את נפשו האלקית, ע"י נפשו הבהמית וגופו.

בס"ט, שהמשנה האחרונה שבמסכת עירובין היא בדין שרץ שנמצא במקדש:

ובהקדמה:

כללות ענין השבת הוא: "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"⁹⁴,

והיינו, שתכלית השלימות של השמים והארץ וכל צבאם היא — לא כפי שהבריאה היתה בששת ימי בראשית, שאז הי' עדיין מעמד ומצב ש"העולם חסר"⁹⁵, אלא דוקא כאשר "באת שבת באת מנוחה"⁹⁵, אזי נעשית השלימות גם בהבריאה דיום ראשון, יום שני, שלישי, רביעי חמישי וששי.

ועד"ז בנוגע לכל אחד ואחד בעבודתו, ששלימות עבודתו (הן כפשוטה והן בפנימיות) אפילו ב"גיע כפיך", היא — לא בשעה שכפיו (האברים הגשמיים וכן השכל שמוכרח להיות מלוכש בהם) נמצאים עדיין למטה מעשרה טפחים, אלא דוקא בבוא ה"שבת" שלו, שאז מתעלים הם לעניני קדושה, תורה ומצוותי', וע"ד המבואר בתניא⁹⁶ ש"החומש מעלה עמו כל הארבע ידות לה' להיות מכון לשבתו ית'", שגם הם נעשים "אושפזיכן לגבורה"⁹⁷, דירה לו ית' — שזוהי עבודתו של יהודי לעשות מכל העולם דירה לו ית'⁹⁸ — בדוגמת בית-המקדש, עליו נאמר⁹⁹ "ושכנתי בתוכם".

ומכאן באים לדין ד"שרץ שנמצא במקדש":

גם כאשר יהודי מצדו עושה כל מה שצריך בהליכה לבטח דרכו בלימוד תורה וקיום מצוות ובחלקו בעולם לעשות ממנו מקדש — הרי כיון שיש ענין של נסיונות, כמ"ש¹⁰⁰ "כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם גו'", יכול להיות שימצא שרץ במקדש שלו.

ובהקדמה — שהדין ששנינו במשנה הוא גם בשאר טומאות שבמקדש, אבל המשנה מדברת אודות "שרץ שנמצא במקדש", היינו, שלא מדובר אודות אדם שנטמא, ובדאי לא אודות טומאה היוצאת מגופו, כי אם אודות שרץ — טומאה שנמצאת בעולם; אלא, כיון שיש לו עסק עם גוף ונפש הבהמית, והגוף ונה"ב קשורים עם העולם, שבו יש "עטיו של נחש" (הקדמוני)¹⁰¹ — אזי יכול להיות מציאות שימצא שרץ במקדש שלו.

וכללות הענין בזה — שכיון שצריך לעסוק בענין הבירורים, הרי "המתאבק עם מנוול מתנוול ג"כ"¹⁰², והיינו, שלא יתכן שלא ידבק בו משהו שיצטרך אח"כ להתייגע לרחצו כו' ("אא"כ מי שלא נהנה מעוה"ז כל ימיו כרבינו הקדוש"¹⁰³ (כדאיתא בתניא¹⁰⁴), שלכן נקרא בתואר זה).

ובכן: לית מאן דפליג שחייבים להוציא את השרץ מן המקדש, אלא שענין זה יכול להיות בב' אופנים, שזהו תוכן ב' דעות שבמשנתנו, אם לעשות זאת באופן שהענין ד"מתנוול" יהי' בענין הכמות ("שהויי טומאה עדיף") או בענין האיכות ("אפוי טומאה עדיף"):

יש אופן שיהודי נזהר מענין של טומאה עד קצה האחרון, ונמנע ודוחה את ההתעסקות בבירור נפש הבהמית עד שיהי' מוכרח לזה (והיינו, שאינו שוכח לגמרי אודות נפש הבהמית, שהרי לית מאן דפליג שצריך להעלות את הגוף ונפש הבהמית, וזוהי תכלית ירידת הנשמה, ירידה צורך עלי', אלא שדוחה זאת עד שיהי' מוכרח לעסוק בזה), ובינתיים עוסק עם נפשו האלקית, אף שבגלל זה תישאר נפש הבהמית בלתי מבוררת במשך זמן ארוך יותר.

יש אופן שתיכף ומיד מתמסר יהודי בכל ה"שטורעם" לבירור נפש הבהמית, אע"פ שבשביל זה צריך לירד ממדריגתו לפי שעה, ולטמא את אבנטו.

ולהעיר, שהכהן עצמו אינו מיטמא, כפי שמבאר רש"י (בנגלה דתורה) ש"בהמינו אוחזו, דלא נגע בי', ושרץ אינו מטמא במשא, והאבנט שמיטמא בשרץ אינו מטמא הכהן האוחזו, דהוה לי' אבנט ראשון לטומאה, והלכה רווחת היא בכל הש"ס שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה בלבד".

ועד"ז בעבודת האדם — שהתמסרותו לענין הבירור היא לא בענין שהוא גופו בעצם, אלא רק בענין חיצוני, שזהו"ע הלבוש, שעז"נ¹⁰⁵ "כלבוש תחליפם ויחלופו".

ואף שמדובר אודות לבוש דק ומזוכך, לבוש של ביהמ"ק, שלכן צריך לבוא במגע רק עם ענינים של קדושה, אבל אעפ"כ, יש גם יוצא מן הכלל.

וע"ד המסופר בגמרא¹⁰⁶ אודות רבי שמעון¹⁰⁷ בן קמחית, ש"פעם אחת (יוה"כ הי'¹⁰⁸) סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק, ונתזה צנורא מפיו על בגדיו, ונכנס ישבב אחיו ושימש תחתיו", וכמדובר פעם בענין זה¹⁰⁹, שכיון שהי' מדובר אודות ענין של הצלת ישראל, לכן הוצרך לצאת לחוץ

בבגדי כהונה, למרות החשש שהבגדים עלולים להיטמא, ובגלל זה לא יוכל לשמש בכהונה גדולה ביוהכ"פ!

וזוהו שני אופני העבודה, ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים" — אם להתעסק מיד בהעברת הטומאה מבלי להתחשב בכך שעיי"ז יטמאו בגדיו (כבהנהגת רבי שמעון הנ"ל), ובלבד שלא להשהות את הטומאה, או להמנע מלהתעסק עם הטומאה עד כמה שאפשר, כי אם בזמן מן הזמנים, ולא ע"י השימוש בכחות נעלים, אלא רק בכחות הפשוטים בלבד.

אמנם, במה דברים אמורים — כאשר הי' ריבוי זמן עד ביאת המשיח, והיו צריכים לברר כמה בירורים, אזי יש מקום לעשות באופן כך או באופן כך; משא"כ כאשר הגאולה צריכה להיות באופן ד"אחישנה"י¹¹⁰, "מיד הן נגאלין"¹¹¹ — אזי הפס"ד שלא להשהות את הטומאה.

וזהו הוראת רבינו נשיאנו לכל אחד ואחת, להתעסק בבירור העולם ובהפצת המעיינות חוצה ללא הגבלות כלל, מחוץ לביהמ"ק ומחוץ למחנה ישראל, ועד לחוצה כפשוטו, ולעשות מהארץ כולה בית-המקדש, דירה לו ית', כפי שיתגלה בפועל גם לעיני בשר, בביאת וגילוי משיח צדקנו, למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן.

2. תמצית ה"ליקוט" – מתוך "לקוטי ערכים בש"ס וברמב"ם":

כמות ואיכות

(כמות מול איכות)

"מי שהחשיך חוץ לתחום, אפילו אמה אחת לא יכנס. רבי שמעון אומר, אפילו חמש עשרה אמות יכנס, שאין המשוחות ממצין את המדות מפני הטועין"¹. "בן לוי שנפסקה לו נימא בכינור, קושרה. רבי שמעון אומר עונבה"².

הגמרא³ מקשרת שני דינים אלו: "אף על פי שהקלתי במחשיך חוץ לתחום, מחמיר אני בנימת כינור"⁴.

פירוש:

מחשיך חוץ לתחום. מצוות עונג שבת מחייבת את האדם להימצא בתוך תחום העיר⁵. ואף שעם כניסתו יעבור על איסור תחום שבת באופן דקום ועשה, החמור יותר מביטול עונג שבת בשב ואל תעשה - הרי אינו עובר על האיסור אלא בעת הכניסה, ואילו בשהי' חוץ לתחום נמשך האיסור בכל רגע ורגע. וריבוי הכמות מכריע את האיכות.

נימת כינור. החומר בקשירה הוא איכותי: קשירה "אתי לידי חיוב חטאת"⁶, ואילו עניבה, שאינה קשר של קיימא, אינה אלא דרבנן. והחומר בעניבה הוא כמותי: היות שעניבה אינה עומדת להתקיים, יצטרך מן הסתם לתקן את הכינור (לעונבו) כמה פעמים; ואילו בקשירה אינו עובר על האיסור אלא פעם אחת. אך אין בכוחה של כמות העניבה להכריע את האיכות הקשירה, אלא האיכות של הדאורייתא מכרעת את הכמות דרבנן.

"הקלתי במחשיך חוץ לתחום", שכן כאשר הכמות והאיכות הם מסוג אחד (דרבנן), ריבוי הכמות מכריע את האיכות; ו"מחמיר אני בנימת כינור", שם האיסור החמור הוא מן התורה והאיסור הקל מדברי סופרים.

3. הערות וביאורים בה' ליקוט' - מתוך "הערות התמימים ואנ"ש"
:770

עונג שבת

א. בליקוט לפ' בשלח תשל"ג. הע' 15 מבואר דאם מצות עונג הי' חיוב גמור הי' דוחה איסור תחומין (וכן בהערה 22). ולכאוף יש להקשות:

א) מר"ה (לג, ב) ושו"ע אדה"ז סי' תקפ"ו, דאין עשה דוחה ל"ת דתחומין שהוא עשה ול"ת (ועי' מנ"ח מצוה כ"ד).

ב) משו"ע אדה"ז בקו"א לסי' תצ"ח ס"ה שמבואר שם דאין עשה דשמחת יו"ט (וכ"ש עונג שבת שהוא דרבנן) דוחה ל"ת מאחר שהוא עשה התלוי ברצונו וכמו שמתענין ת"ח בשבת ויו"ט.

זאין לחלק בין שמחה לעונג דעי' סי' רמ"ג שכולל אדה"ז במצות יו"ט העונג והשמחה.

אבל אין להקשות דלא הוה בעידנא (שבת קלב, ב) מכיון שבשעת הכניסה אינו מקיים מצות עונג שבת (ועי' תוס' ב"ב יג, ב. ונ"י ב"מ ל, א. שאף שהאיסור הוא תנאי ומוכרח בשביל העשה - ועי' תשו' רעק"א סי' קס"ד - זה ג"כ לא מיחשב בעידנא. אבל במל"מ פ"י מהל"ק ק"פ מביא ראשונים שאין סובירם כן) - דיש לחלק בפשטות שאף שאינו מקיים המצוה הוא ע"ד "עקירה צורך הנחה" (לפי' אחד בשטמ"ק כתובות ל"ד) או אולי הוא כבר התחלה ומצות עונג - טיול].

אלי' מטוסוב
תת"ל - צרפת

בענין הנ"ל יש להבהיר שלא מבואר בשום מקום שתחומין הוא עשה ול"ת (כמ"ש הת' הנ"ל) אלא שבב' המ"מ שהביא כתוב שיו"ט הוא עשה ול"ת. אבל מ"מ, הגם שהמדובר בהשיחה הוא לענין תחומין בשבת, עדיין צ"ע עפ"י דברי הרשב"א יבמות ו, א דבשבת איכא ג"כ עשה ול"ת.

ודוחק לתרץ דבהשיחה אזיל ע"פ מה שמסיק ברשב"א שם בשם מורו, דמחמר בשבת ליכא עשה, ד"תשבות" אינו עשה אלא אאבות מלאכות עיי"ש. ולפי"ז גם בתחומין ליכא אלא לאו דאל יצא ולא עשה דתשבות, מכיון שאינו בכלל אבות מלאכות (ועי' שו"ע אדה"ז סי' תקפ"ו - ועי' דברי יחזקאל בענין תשבתו דכל הסברא אינה אלא אי קיי"ל תחומין דאורייתא).

ומה שהקשה מקו"א לשו"ע אדה"ז, יש להעיר דהנה אדה"ז כתב שם הטעם דאין עשה דיו"ט דוחה ל"ת, ע"פ הגמ' כתובות מ, א. "דאי אמרת לא בעינא מי איתא לעשה כלל", ובשמחת יו"ט העשה תלוי ברצונו, ומוכרח לומר דאדה"ז לומד פי' הגמ' שם כהרמב"ן דפי' שם, וז"ל: ולא אשכחן עשה דקיל שברשות האדם לבטלו מעיקרו שיהא דוחה ל"ת. ולפי הסברה זו שייך זה גם ביו"ט. אבל לפרש"י כתובות שם דפי' "מי איתא לעשה כלל - השתא נמי מלמדין אותה

לומר איני רוצה". א"כ בהמציאות דהשיחה ש"בשבתתו מחוץ לתחום ה"ה מוגבל מאד בעניינים אלו וזהו ההיפך דעונג שבת" לא שייך ההסברה דרש"י מלמדין אותו, דהרי לפועל יש לו צער, וא"כ דחי תחומין אי הוי חיוב גמור.

י.י. גנזבורג
תת"ל - 770

...בקושיית הת"א.מ. באמת לא דק, דמה שכ' בהע' 15 והע' 22 ד"אינו חיוב גמור" לא קאי אמצות עונג שבת; דלית מאן דפליג שהוא חיוב גמור כדמשמע בפשטות משו"ע אדה"ז ר"ס רמב. ומפו' ביותר גבי הדלקת הנר בשבת כה,ב. תוד"ה הדלקת וד"ה חובה. רק קאי איסור השבתת העונג (שהוא ענין ל"ת שבמצות עונג שבת) כמבואר בהדיא בפנים ס"ב, וע"ז מדייק בהערות הנ"ל שאינו חיוב גמור לעשות מעשה בכדי למנוע איסור זה; דאם זה הי' חיוב גמור (דרבנן), י"ל שהי' דוחה איסור גמור דרבנן (תחומין), דכיון די שבו ענין עשה ול"ת, י"ל שהם אמרו והם אמרו. ובפרט שי"א שמצות עונג עיקרו מה"ת (שו"ע אדה"ז שם) משא"כ איסור תחומין של אלפיים אמה שלרוב הדעות אינן לו עיקר מה"ת (משא"כ י"ב מיל) כמבואר בשו"ע אדה"ז סי' שצ"ו (ואינו מביא הדעה שאלפיים אמה הוא מה"ת ועי' הע' 42). ובפרט שכאן אינו איסור גמור של תחומין שהרי "משלך נתו לך". ובפרט שהל"ת שבמצות עונג חמור כ"כ שמחויב לעשות מעשה בכדי שלא לעבור עליו, דהיינו שהוא ל"ת של קום ועשה, משא"כ הל"ת שבתתחומין הוא רק ל"ת של שוא"ת. שאף שלדעת הצפ"ע"נ (עה"ת כי תשא לא, טז) כל ל"ת שנשבת יש בו ענין של קום ועשה, י"ל דשאני איסור תחומין ש"הוא קל שאינו נתקן (אלא) בשביל סיג לאיסור של תורה" (אדה"ז בסי' תקט"ו, יג), ו(עיקר) ענין של "סיג" הוא שב וא"ת - שלא "להכנס" לאיסור של תורה.

ופשיטא שא"ל בנדו"ד שאין הל"ת שבמצות עונג מוסיף בו תוקף בכדי שיוכל לדחות העשה ול"ת של תחומין בשבת, וכמבואר בת"ה הצ"צ (או"ח ל"ו) בשם המג"א ורש"י בב"מ (ל, א) דלא מפאת עשה דל"ת קאתינן עלה, שהרי אין להסברות השייכות לגדר זה (עשה דוחה ל"ת משא"כ ל"ת ועשה, ואפי' כשהראשון יש בו גם ל"ת) ענין לגזירות וחיובי דרבנן, רק השאלה אי אמרינן הם אמרו והם אמרו, וכדומה, שהרי הכל תלוי בדעתם. (והך דר"ה ל"ב פשוט שהכוונה הוא שכיון שיו"ט הוא עשה ול"ת, וכיון שעשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה (שו"ע אדה"ז תקפ"ו, כב) ושופר הוי רק מ"ע, לכך ראו חז"ל לנכוין לעקור הקל מפני החמור).

ואין להקשות דהשבתת עונג שבת הוא איסור גמור לדעת הרי"ף רא"ש והרמב"ם, ואדה"ז סי' רמ"ח, דהיינו טעמא לדידהו שאין מפליגין בספינה פחות מג' ימים לפני השבת (ועד"ז כמה איסורים, כמבואר ברי"ף ורא"ש ספ"א דשבת). דשאני התם, שאסרו חז"ל לעשות מעשה שעל ידה יבטל עונג שבת; משא"כ בנדו"ד השאלה אם מחויב לעשות מעשה למנוע (חלות) איסור השבתת עונג,

וע"ז כותב בהערות הנ"ל שאינו חיוב גמור.

ועפ"י הנ"ל אין כאן שאלה של בעידנא, שהרי מבואר בהשיחה שם שאיסור השבת עונג נמשך בכל רגע ורגע שנמצא חוץ לתחום. וא"כ תיכף כשנכנס מקיים (עכ"פ) הל"ת של מצות עונג שהוא העיקר בנוגע לדחיית איסור דרבנן אחר שישיבו עשה ול"ת (עכ"פ בנדו"ד).

אבל באמת, כיון שהקשה הת"ה הנ"ל מקו"א לסי' תצ"ח ס"ה, למה לא הקשה מינה גם על שוה"ג להע' 22, ש(בסופו) תולה טעם אדה"ז שלא התירו איסור דרבנן בשביל עונג שבת (ואפי"ו) דאורייתא בשיטת הר"ן המובא בת"ה הצ"צ (או"ח לו). והרי בקו"א הנ"ל מפרש אדה"ז טעמו בהדיא, שזהו מפני ששמחת יו"ט (וה"ה עונג שבת שאין סברא לחלק ביניהם בזה, ועוד שהרי מסתייע מהא דמתענים ת"ח בשבת בסי' רפ"ח) תלוי ברצונו של אדם. וטעם זה קאי (גם) לדעת הרש"ל שאכילת (סתם) בשר ביו"ט הוא דאורייתא, שאין שמחה אלא בבשר, ומ"מ אינו דוחה איסורי דרבנן כצידה ומוקצה, יעו"ש.

הרב אברהם פוקסברונער
ברוקלין

^{לפי הסוג} בקושיית א.מ., י"ל בהקדם מ"ש בהע' דאם הי' חיוב גמור דוחה איסור גמור דרבנן, ולכאוף אינו פשוט כ"כ, שהרי הר"ן (המובא בשוה"ג והערה 22) לא יסכים לזה לכאוף, וכך מ"ש סתם דלא דחי כיון דלא הוי חיוב גמור ומשמע שתלוי דוקא בזה אי הוי חיוב גמור ואפי"ו אם אינו מה"ת. ולפי הפרמ"ג (שבהערה הנ"ל) לכאוף לא הי' דוחה (שלכן אומר בשוה"ג ב' אופניט למה אינו דוחה איסור דרבנן בקו"א שבסי' ש"א).

והענין הוא, דבהערה 15 בא לבאר דאע"פ שבשביתתו חוץ לתחום זהו ה^{לפי הסוג}יפך דעונג שבת, ואשר לכך ריבוי הכמות שלו מכריע את גודל האיכות דאיסור תחומין (היכא דמשלך נתנו לך), עכ"ז ריבוי הכמות שלו אינו מכריע את גודל האיכות דאיסור גמור של תחומין, כיון שאינו חיוב גמור. משא"כ אם הי' חיוב גמור הי' ריבוי הכמות שלו מכריע גם את גודל האיכות של איסור גמור של תחומין, אע"פ דהוי שבות דעשה ול"ת, ואע"פ דהחיוב הוא רק מדרבנן, וגם לדעת הפרמ"ג, ואפי"ו לדעת הר"ן. כמובן כ"ז וגם פשוט.

[ובעצם הענין יש להעיר, דלכאוף אדרמית משופר, תסעי"ו ממצות כיסוי הדם דדחי לעשיית גומא כשאין צריך אלא לעפרה "דלא העמידו דבריהם במקום מצות כיסוי" (שו"ע אדה"ז תצ"ח, לב) ואע"פ דהוי שבות דל"ת ועשה (שם סעי' לד). וגם לכאוף סתרי ב' הפסקים אהדדי (עי' מרחשת ח"א ס"ט). ויש להסביר ע"פ שו"ת הרשב"א (ח"א סרצ"ז) לגבי ערבה שנתלשה ביו"ט ע"י עכו"ם, וז"ל: דשבות אפי"ו במקום מצוה אסרו כו' ואין לנו להתיר. אלא מה שמנו כו'. אבל עדיין יוקשה בהע' 15, שהרי לא מנו חכמים דחיית תחומין מפני עונג.]

ומה שהקשה הנ"ל מקו"א תצ"ח דאין מ"ע דשמחת יו"ט דוחה שום ל"ת כיון דהוי תלוי ברצונו [ומובן שאין להקשות מסי' תצ"ט שהתירו טלטול נוצות וחלבים להצניען משום שמחת יו"ט (וע"ש בקו"א סק"א) - כי בנדו"ד הוי טלטול להשתמש בו (לכסות כו') משא"כ הטלטול שם (טלטול נוצות כו') אינו להשתמש בו - ושם התירו מצד אוכל נפש - עיין היטב סי' תק"ט סט"ז. ובמילא מובן בנדו"ד (לגבי איסור שבת) שאין שייך ההיתר דאוכל נפש ואתינן עלה רק מצד עשה דוחה ל"ת, ושוב אמרינן דמצות שמחת יו"ט כו' אינו יכול לדחות ל"ת כיון שתלוי בדעת האדם] שהרי מותר להתענות ת"ח בשבת... וכל מצוה שתלוי בדעת האדם אינה דוחה את ל"ת כדאי' בפ"ג דכתובות גבי אונס ומפחה.

ובדוחק י"ל, שהרי עיקר פירכת אדה"ז על הט"ז הוא מהא דקי"ל דלא שרינן איסור משום שמחת יו"ט, וע"ז מבאר הטעם, וז"ל: דבדיעבד איכא מ"ע דכיסוי אבל לכתחלה אין כאן מ"ע כלל. אין שמחה אלא בבשר היינו שלמי שמחה... ואף שהרש"ל... חלק עליו מ"מ מודה דאין מ"ע זו דוחה כו'. הרי דבאמת א"צ לסברא זו (שאני מ"ע זו שתלוי ברצונו כו') רק לדעת הרש"ל, אבל לדידן הרי אין כאן מצוה כלל.

ומה שהוכיח אדה"ז מפ"ג דכתובות, הרי עי' בתוס' שם (סד"ה ניתי עשה): ומ"מ איצטרך קרא דאי לאו קרא הוי חשבינן לי' דלא אפשר לקיים שניהם וחשיב עשה, דעיקר מצוה היא לישא כי היכי דאמרינן ביבמות דחליצה במקום יבום לאו כלום הוא, ע"כ. וכ"ה בענין שמחת יו"ט (ובפרט לפי מ"ש בסי' רפ"ח שהמתענה ת"ח ביטל עיקר עונג שבת) הוי ממש כמו חליצה דאע"פ דפוטרת מיבום, עכ"ז חליצה במקום יבום לאו כלום. ועי' שו"ת כתב סופר או"ח סע"א שלא אמרינן דכל שהוא לטובתו חייב למחול טובתו ולומר לא בעינא לכבוד שמים אלא בדבר הרשות לא בדבר מצוה כעונג שבת ויו"ט. ועפ"ז י"ל שמ"ש כדאי' בכתובות היינו רק לדעת הרש"ל, ודוחק.

שלום דובער לויך
תת"ל - 770

העמידו חכמים דבריהם כו'

ב. שם, ס"ג הע' 22 בשוה"ג בפיסקא האחרונה מביא משו"ת הצ"צ חאו"ח סי' לו בשם הר"ן שהעמידו חכמים דבריהם בשו"ת גם אם אינו שבות של ל"ת ועשה, אבל "אם נאמר שאין דברי הר"ן מוכרחים כ"כ" (מהצ"צ שם) לכאוף מותר לעבור על איסור דרבנן בשביל עונג דאורייתא.

ולא הבנתי דהרי זה שאין דברי הר"ן מוכרחים כ"כ הוא רק בזה שאומר שהעמידו חכמים דבריהם גם אם אינו שבות של ל"ת ועשה, אבל אם הוא ל"ת ועשה, ע"ז מביא הצ"צ שם בפשיטות שאינו דוחה, ומביא ע"ז משנה מפורשת (פ"ד דר"ה) שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום, ובגמ' מ"ט, שופר עשה הוא ויו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה. והרי גם בשבת הוא עשה ול"ת.

ואתם תלוקטו ♦ קובץ ליקוט עניינים וביאורים פ' בשלח

ואפשר י"ל הביאור בזה, שעונג שבת הוא מן העשה של קדושת שבת (ואפשר שהוא אותו העשה גופא של איסור מלאכה) ולכן אינו נק' דוחה את העשה. משא"כ העשה של תק"ש אינו מן העשה של קדושת יו"ט ולכן אינו דוחה.

הרב פנחס קארף
משפיע - אהלי תורה

...כפשטות הביאור בזה שהרי בשוה"ג בא לבאר דברי הקו"א בסי' ש"א, וע"ז אומר דלכאו' מותר לעבור על איסור דרבנן כזה בשביל עונג דאורייתא. ושם מיירי דוקא בהאיסורים שלמדין מהכתוב ממצוא חפצך גו' ובזה אין שייך ל"ת ועשה. [אבל עצ"ע מש"ש: ע"ד מ"ש הפרמ"ג שם (המובא לעיל מסי' רס"ד) ושם מיירי בשבות - שמא יטה. (אולי לכן כתב עדמ"ש בפרמ"ג, כי אינו ממש). וביותר יוקשה על הפרמ"ג עצמו שר"ל בתחלה שם, שגם עשה דרבנן דחי לשוא"ת דרבנן, אף דשם הוי שבות דעשה ול"ת כנ"ל, וצ"ע].

ובעצם הענין המבואר בהערה, בדעת הר"ן יש להעיר מהמבואר בר"ה וכן מפורש בשו"ע אדה"ז סי' תרפ"ו סכ"ב וז"ל: שופר של ר"ה אין מחללין עליו יו"ט מפני שיו"ט הוא עשה ול"ת ואין עשה דשופר דוחה את ל"ת ועשה ואפי' בדבר שאיסורו אינו אלא מדרבנן, - ואין יפרש הר"ן את הגמ'?

ויש לפרש זה בשני פנים:

א) בהקדים מ"ש הר"ן שם: ודקא יהבינן טעמא דהוה ליי' יו"ט עשה ול"ת, קושטא דמילתא קאמר, ומיהו לא צריכינן להכי, דאפי' הוה יו"ט ל"ת גרידא כו' דהא בעידנא דעקר להו לא מיקיים עשה. ובש"ל (הובא במג"א סי' תמ"ו סק"ב) דעשה דרבים דחי ל"ת אף דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה. עכ"פ בנוגע לעניננו, י"ל בשיטת הר"ן, כיון דבלא"ה סובר דלא צריכינן לתירוץ הגמ', אלא קושטא דמילתא קאמר. ואפ"ל דכל עשה לא דחי אפי' ל"ת דרבנן גרידא, והגמרא רק קושטא דמילתא קאמר. (אמנם מלבד שזה דוחק - הרי אאל"כ בדברי אדה"ז שבא לפסוק הלכה למעשה).

ב) בהקדים מ"ש הר"ן (שם בתחלתו): פי' וחכמים עשו חיזוק לדבריהם הכא כשל תורה, דכיון דלא דחי מלאכה דאורייתא אף שבות דדבריהם לא ידחה. ולכאו' תיבת "הכא" מיותרת. גם בלשון אדה"ז הנ"ל: "ואין עשה דשופר דוחה את ל"ת ועשה...". לכאו' תיבת "שופר" מיותרת.

אך הענין כמ"ש הרשב"א בשו"ת (ח"א סרצ"ז) דאין לנו בהיתר שבותין אלא מה שמנו חכמים בפירוש. וא"כ מסוגיא זו דר"ה אפשר לידע רק דלגבי שופר התירו (היכא דאיסור דרבנן הוא ל"ת גרידא) ולא התירו ל"ת ועשה אפי' דרבנן. משא"כ בשאר מצות אין להוכיח מכאן לא לחיוב ולא לפטור. ובמילא מובן שאדה"ז יכול לסבור כדעת הר"ן.

ולהבהיר יותר צדדי החקירה, ציין בשוה"ג לשו"ע אדה"ז סי' תמ"ו ס"ה. ושם: ואעפ"י שאיסור טלטול מוקצה אינו אלא

מד"ם וביעור חמץ שלא ביטלו קודם הפסח הוא מה"ת שעובר עליו בב"י וב"י מ"מ חכמים העמידו דבריהם במקום עשה ול"ת. ולכאוף משמע דאין הטעם כיון דטלטול הוי עשה ול"ת כ"א כל איסור דרבנן העמידו חכמים דבריהם אפי' במקום עשה ול"ת. – אבל אין להוכיח שסובר כדעת הר"ן, שהרי גם טלטול מקרי עשה ול"ת, כדמוכח מהמבואר בסי' תקפ"ו סעי' כב, כ"ג עיי"ש. וכפשוטו לשון לשון הגמרא (ביצה לז, א) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא.

שלום דובער לויך
תת"ל – 770

ריבוי בכמות דרבנן אינו מכריע איכות דאורייתא

ג. עיין שם ס"ג מסביר שיטת ר"ש שסובר נימא שנפסקה במקדש עונבה ולא קושרה, ואינו סובר דריבוי הכמות דעניבה מכריע האיכות דקשירה, שהטעם לזה הוא דכמות דוחה איכות כשב' האיסורים מסוג א' דאורייתא או דרבנן, משא"כ כאן דעניבה הוי איסור דרבנן וקשירה אתי לדאורייתא ומביא ראיה משו"ע אדה"ז דאף דכמות דוחה איכות מ"מ איסור יין נסך אינו דוחה איסור מלאכה דאורייתא, ע"כ.

ולכאוף צריך ביאור, הרי גם איסור קשירה במקדש לא הוי אלא איסור דרבנן, וכמו שפרש"י שם בסוגיא דגזזר דלמא יקשור במדינה אבל במקדש אין כאן איסור דאורייתא משום דמכשירי מצוה דוחין השבת כמ"ש המהרש"א שם. וכיון שביין איסור הקשירה ובין איסור העניבה דרבנן, א"כ לכאוף זה שאתי לידי דאורייתא הוי רק חומר באיכות אבל עכ"פ הוי איסור דרבנן שריבוי הכמות דוחה אותו. גם צריך ביאור איך מביא ראיה מדינו של אדה"ז שאיסור דרבנן אינו דוחה דאורייתא לנדו"ד דהוי איסור דרבנן ורק אתי לדאורייתא.

ואולי אפ"ל ההסבר בזה, דהנה בגיטין סה, א. דהא דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון היינו דוקא במידי דאית לי' עיקר מה"ת אבל דבר שאין לו עיקר מה"ת לא. ועי' כתובות פד, א. דרב סבר דאף במתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל, מ"מ בתקנה דרבנן ג"כ בדין כן, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, ובתוס' ב"ב מט, ב. כתבו דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה היינו דוקא בדבר שיש לו שרש מה"ת (כגון תקנת ירושת הבעל שעצם ענין ירושה הוא מה"ת) אבל בדבר דליכא כוונה באורייתא לא עשו חכמים חיזוק בשל תורה ע"ש.

ועפי"ז אפ"ל שזהו הביאור בהשיחה דעניבה במקדש מיקרי דבר שאין לו עיקר מה"ת, כיון דאפי' במדינה הוי רק איסור דחו"ל, משא"כ קשירה שעצם איסור הקשירה במדינה הוי מה"ת, נמצא שהקשירה בביהמ"ק שאסרו חז"ל מיקרי יש לו עיקר מה"ת [ועי' תוס' ר"ה ד, ב. ד"ה ותנו ואין סתירה להנ"ל מריטב"א ר"ה לב, ב. ד"ה מתני' ופשוט]. ולפיהנ"ל חכמים עשו חיזוק כשל תורה ממש, ולכן כמות דעניבה לא דחי איכות דקשירה, אף דהוי

דרבנן מ"מ כיון שיש לו שרש מה"ת הוי כדאורייתא ושפיר מוכח מדינו של אדה"ז הנ"ל, אף דשם הוי דאורייתא ממש, הרי גם כאן איסור הקשירה במקדש הרי עשו חיזוק כדאורייתא, ודו"ק.

עוד יש להבין במ"ש בהשיחה שעניבה הוי איסור דרבנן, ולכאוף צ"ע, דהנה בשבת קיג,א. מחלוקת ר"י וחכמים דר"י סובר דעניבה הוי איסור דאורייתא וחכמים פליגי ע"ז, ולדעתם עניבה מותרת לגמרי – וכן נפסק להלכה בשו"ע אדה"ז או"ח סי' שי"ז, ולפי"ז ר"ש ע"כ סובר שעניבה לא הוי איסור דאורייתא כר"י אלא כחכמים שאין איסור כלל. וכן משמע מהתוס' המובא בהשיחה ס"א שכתבו דעניבה הוי "דבר המותר", ועי' במהרש"א בעירוובין שם.*

והנראה בזה, דאף שבשבת נזכר רק ב' דעות בנוגע לעניבה, מ"מ שיטת ר"ש היא דעת שלישית, דעניבה הוי איסור דרבנן (וי"ל הטעם שמא יעשה קשירה). וההוכחה לזה, מלשון ר"ש "שלא התירו לך אלא משום שבות", ואם עניבה מותרת לגמרי כמ"ש התוס', מהו הלשון שלא התירו אלא משום שבות. ומזה מוכח כהפ"י בהשיחה, שהכוונה שדוקא כשניהם שבות התירו משא"כ כאן שרק עניבה הוי שבות משא"כ קשירה דאתי לידי אורייתא. ולפי"ז שפיר מובן הלשון שבות. ועי' בפיה"מ להרמב"ם שכתב ג"כ דעניבה הוי איסור דרבנן, וכנ"ל שכן דעת ר"ש. ועי' בהרע"ב וחיו"ט פ"י מט"ו וי"ג, ועי' ג"כ במאירי עירוובין קב,ב, דמשמע כהנ"ל.

י.מ.מ. קלמנסון
תת"ל צרפת

שם, מסביר סברת ר"ש שסובר נימא שנפסקה במקדש עונבה ולא קושרה ולא אמרינן שריבוי הכמות דעניבה יכריע האיכות דקשירה, והיינו משום דדוקא בב' איסורים שווים כגון ששניהם דאורייתא או דרבנן בזה מכריע הכמות את האיכות, משא"כ כאן איסור עניבה דרבנן אינו מכריע קשירה דאתי לדאורייתא. ומביא ראי' משו"ע אדה"ז דאף דס"ל ריבוי הכמות מכריע האיכות ומ"מ באיסור דרבנן אין הכמות מכריע איכות דאו".

ויש להעיר דלפי"ז צ"ב לכאוף מ"ט דחכמים הסוברים קושרה ולא עונבה, דאאפ"ל שטעמם הוא, שחולקים וסוברים דאפי' כמות דרבנן מכריע איכות דאורייתא – שהרי נפסקה הלכה (רמב"ם הל' שבת פ"י ה"ה) כדעת חכמים, ולפי"ז – היינו שפוסקים דכמות דרבנן מכריע איכות דאורייתא – ואיך יסבור אדה"ז שכמות דרבנן לא יכריע איכות דאו", ומוכרח לומר שגם חכמים סוברים דכמות דרבנן אינו מכריע איכות דאו' אלא שיש להם טעם אחר.

ואולי י"ל הביאור בהקדים לבאר הסברא דכמות דרבנן אינו מכריע כו', שהמקור לזה הוא מהדין (המובא בהשיחה) דחולה שיש בו סכנה וצריך לייך, יחם עכו"ם אף שיש בזה איסור דייך נסך ולא יחם ישראל שיש בזה איסור דאורייתא – משא"כ ייך נסך שהוא

(* וכמו שהעירו בהערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון ג

המערכת

איסור דרבנן. ונראה הטעם לזה, דהנה הא דפקו"נ דוחה איסור אכילת איסורים וכו' מסביר כ"ק אד"ש בקובץ ליובאוויטש (חוברת ד' ע' 64) וז"ל: כי הרי המאכל לא נשתנה ובטבען ואיכותן עומד הוא אלא שאדם זה המסוכן הותר באכילתו. הרי פקו"נ דוחה האיסור ולא מתירו, עכ"ל.

[וצע"ק מש"ש המקור לזה מהרמב"ם גבי שבת שסובר דחוי', ולכאוף אף הרא"ש שחולק שם על הרמב"ם וסובר הותרה גבי שבת, אפ"ה מודה גבי פקו"נ דאמרינן דחוי' וכמבואר ברא"ש יומא פ"ג ע"ב ובמחצית השקל סי' שצ"ח סק"ט, וכך מפורש בשו"ת צ"צ או"ח סי' ל"ח "דשאר איסורים ודאי רק דחוי' עי' רא"ש וכו'"]

ולפ"ז אפ"ל דזהו דוקא באיסור דאורייתא. משא"כ באיסור אכילה דרבנן לפי"מ שכתבו האחרונים דאיסור דרבנן הוי רק איסור גברא (עי' בלי' נשא תשכ"ט הערה 38) ולכן במקום פקו"נ שמותר לאכלו אינן כאן איסור כלל [ואולי גם אם נאמר דאיסור דרבנן הוי איסור חפצא ג"כ י"ל דבמקום פקו"נ לא אסרו וצ"ע] ולכן ריבוי הכמות באיסור דרבנן לא דחי איכות דאו' כי האיסור דחז"ל הותר לגמרי (וכן משמע קצת מלשון הד"מ הובא במג"א שם "שכיון שאיסורו מדבריהם מותר") משא"כ איסור דאו' דשבת שרק נדחה (וכמו שפסק אדה"ז סי' שכ"ח סי"ג). - וזהו ג"כ טעמו של ר"ש שאיסור עניבה דרבנן לא דחי איסור קשירה שהאיסור דחז"ל הותר לגמרי משא"כ קשירה דאורייתא וכו'.

^{הנה"ח} ובזה אולי אפ"ל שזהו טעם דחכמים שמתירים הקשירה, והיינו שסוברים דהא דמכשירי מצוה דוחין שבת בביהמ"ק אפ"ל דהוי בגדר הותרה שבביהמ"ק אין לכתחלה איסורים אלו וכמו שהותרו כמה איסורים של שבת בביהמ"ק הקרבת תמיד וכו' וכו', ולכן סוברים קושרה, דכיון שבין איסור הקשירה דאורייתא ובין איסור עניבה דחז"ל הוי בגדר הותרה לכן שפיר מכריע ריבוי הכמות דעניבה האיכות דקשירה.

ועפ"ז נמצא דמ"ש באגה"ת שכמה עבירות קלות פוגמות יותר מאיסור חמור א' אפ"ל דהיינו אפי' העובר כמה עבירות שמדרבנן שמכיון שעובר באופן שלא הותרה שפיר פוגמים הרבה איסורים דרבנן יותר מעבירה א' דאו'. ועי' בקובץ ליובאוויטש (שנה ג' חוברת א') שמסביר מקור למ"ש באגה"ת הנ"ל ומביא הדין בשו"ע שכ"ח הנ"ל, ומוסיף שם וי"א דאפי' באיסור דרבנן כן (ב"ח וט"ז) ואינו מביא שאדה"ז בעצמו חולק על פרט זה. ולפיהנ"ל יומתק דבאגה"ת גם באיסור דרבנן כן הוא.

יוסף יצחק קלמנסון
תת"ל - צדפת

ראיתי מה שהעיר הת"י. י. ק. והנה לפי מה שמוכיח י. מ. מ. ק. לעיל דאפי' איסור קשירה במקדש הוי רק איסור דרבנן - וכן מוכח ל' הגמ' דאתי לידי אורייתא - א"כ לפי"ז בפשטות יש לחלק בין פסק אדה"ז שהוא איסור דאורייתא ממש, ונדון הרמב"ם לגבי קשירה שאינו אלא מדרבנן. ומה שבשיחה מביא רא"י מאדה"ז הר"ז

רק דוגמא (גם לפי ביאור הת' הנ"ל שיש לו עיקר מה"ת דאז כעין דאו' תקנו, הר"ז רק בכדי ליישב הדמיון משו"ע) לשיטת ר"ש. אבל חכמים י"ל דס"ל כיון דסו"ס קשירה הוי איסור דרבנן לכך שפיר הכמות מכריע, אבל לגבי איסור דאו' ממש יודו חכמים.

ועפ"ז דקשירה הוי רק איסור דרבנן נסתר גם ביאורו, דאף דקשירה הוי איסור חמור שיש לו עיקר מה"ת וכו', אבל סו"ס הרי חכמים הם שאסרוהו, והוי איסור גברא, ולפי דבריו צ"ל הותרה, ואפ"ה ס"ל לר"ש דכמות דעניבה אינו דוחה איסור קשירה.

שד"ב כהן
כולל - נחלת הר חב"ד

שיטת אדה"ז דריבוי הכמות מכריע האיכות

ד. שם, הערה 24 כ' דאין ראי' דלאדה"ז כמות עדיפא מאיכות מהדין דשוחטין בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה ואין מאכילין נבילה, דאז הוי' עובר על כל כזית וכזית; דהרי שם אומר עוד ב' טעמים להדין. אבל יש ראי' מאגה"ת ממ"ש דבריבוי החטאים ה"ה כמו בלאו א' שיש בו כרת, ועד"מ ממחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן מאפילות כמו מחיצה אחת וניותר.

ולכאו' יש להביא ראי' דלאדה"ז כמות עדיפא ממ"ש בשולחנו סי' שי"א ס"ב, דכשמוציאין מת לכרמלית צריך להוציא עמו דבר המותר בטלטול "שמוטב להרבות באיסור א' מלדחות שני איסורים". דלכאו' להרבות באיסור א' (ההוצאה לכרמלית) ה"ה ענין של איכות (עכ"פ - ביחס לדיחוי שני איסורים - ועי' הערה 25, דאפושי טומאה ביחס לשהיית טומאה הו"ע של איכות).

ואם הנ"ל הוא ראי' נכונה דכמות עדיפא, הרי יש בה מעלה על הראי' דאגה"ת, דשם מדגיש דדוקא בריבוי גדול "מחיצות קלות לרוב מאד" מכריע איכות. משא"כ בנדו"ד דהוי רק שני איסורים (ועד"ז הראי' מחולה שיש בו סכנה, דאכילת ב' כזיתים (ויתירה מזו - עיי"ש דאפי' ב' אכילות שביניהם פחות מכזית) דוחה את האיסור דשחיטה).

הרב שמואל לו
לונדון

מ"ש הר' ש.ל. אינו דמיון - דהא אפושי טומאה הוי איכות (לגבי שהיית טומאה) הוא מפני שנתוסף בו ענין בטומאה - שמטמא אחרים בפועל, כמפורש בהע' הנ"ל. משא"כ כשמרבים באיסור הוצאה ע"י שמוציאים ב' דברים במקום דבר א', ה"ז רק הוספה בכמות ההוצאה, ומוטב להוסיף בכמות באיסור א', מלעבור על ב' איסורים; שהראשון הוא כמות בסוג א' של איסור והשני הוא כמות בב' סוגים.

אבל באמת בלא"ה אין סברת דין זה שייך לעניננו. דהמדובר בהשיחה הוא כשבאנו לדון על ב' איסורים שהא' חמור מפני שיש

ואתם תלוקטו ♦ קובץ ליקוט עניינים וביאורים פ' בשלח

בו ריבוי כמות והשני מפני שיש בו ריבוי איכות, והשאלה איזה נדחה מפני השני. משא"כ בדין הוצאה מת לכרמלית אשר איסור הוצאה נדחה כבר (מפני כבוד הבריות) מקודם שבאנו לדון על איסור השני – טלטול מוקצה, והשאלה היא אם לדחות עוד יותר ע"י הוצאת דבר המותר לטלטול עמו, או לדחות גם איסור טלטול, וע"ז מסביר אדה"ז שמוטב להרבות בדחיית איסור א' מלדחות ב' איסורים.

(ואין להקשות איך נדחה איסור הוצאה מקודם שבאנו לדון על איסור טלטול, הרי מוכרחים לטלטל בכדי להוציאו? שהרי איסור טלטול "אפשר לתקנו" – ומה"ט מחוייב לתקנו – שלא יעבור עליו, משא"כ איסור הוצאה לכרמלית כשצריכים לכך כמבואר שם ס"ג).

הרב אברהם פוקסברונער
ברוקלין

אוצר החכמה

בענין הנ"ל יש להעיר ממ"ש אדה"ז בשולחנו סי' של"ו ס"ב וס"ג שאם עלה לאילן יכול לירד בשבת אף שבירידתו משתמש באילן מ"מ כשהוא יושב על האילן ג"כ יש איסור בישיבתו עיי"ש. ואף שבירידה משתמש באופן דקום ועשה ובישיבה בשוא"ת מ"מ ירד. ומוכח מזה לכאוף דריבוי הכמות (לישב כל השבת על האילן) מכריע האיכות (ועי' בלקח טוב שמציין בהערה 16 אות י"א שהוכיח כן). ומה שלא ציין בהשיחה לזה י"ל משום שמכאן אין ראוי דכמות עדיפא, די"ל דכמות שנה לאיכות, ולכן למה ישב על האילן בחנם, לכן מותר לירד. ועוד שע"י ישיבתו באילן בודאי יחסר לו מעונג שבת שהיא מצוה, וק"ו מיוצא חוץ לתחום עי' הערה 14 שם.

ועוד יש להעיר ממ"ש בשו"ע אדה"ז סי' רצ"א ס"ה שמי שיש לו מזון ב' סעודות ואם יחלקם לג' לא יהי' לו לכל סעודה כדי שביעה מוטב שיאכל ב' סעודות לשובע מג' שלא לשובע. והיינו שמוטב לעשות מעט מצות כתיקונן מהרבה שלא כתיקונן. ובלקח טוב אות כ"ג כתב שג"ז שייך להשאלה אי ריבוי הכמות מכריע האיכות. ולפ"ז מדין הנ"ל מוכח דס"ל לאדה"ז דאיכות עדיפא. ועיי"ש אות כו מ"ש בזה.

אבל לדעתי אין זה ראוי (נוסף עמ"ש שם הלק"ט) דודאי י"ל דאפי' נאמר דכמות עדיפא מ"מ לעשות ריבוי מצות שלא כתיקונן לא עדיף ממיעוט כתיקונם דמצוה שלא כתיקונה אינה מכרעת מצוה כתיקונה. משא"כ ריבוי מצות קלות עד"מ כתיקונם שפיר י"ל דס"ל לאדה"ז דעדיף ממצוה אחת חמורה כתיקונה, ופשוט (וע"ד מ"ש בהשיחה דכמות דרבנן אינה מכרעת איכות דאורייתא מפני שהם ב' סוגים ועי' שו"ע אדה"ז סי' רצ"ה ס"ב).

י.מ.מ. קלמנסון
תת"ל – צרפת

תוספות שבת

ה. שם, בס"ז מבאר טעם החילוק בין תוס' שבת בזמן (דע"ז

ואתם תלוקטו ♦ קובץ ליקוט עניינים וביאורים פ' בשלח

נתנה התורה כח) ותוס' שבת במקום (חוץ לתחום, שלא התירה תורה). אבל לא הבנתי - למה לא נאמר שיש תוס' שבת במקום כמו שיש בזמן.

דהנה הרי תוס' שבת בזמן ה"ה רק בתחום והגבלה (מע"ש - מפלג המנחה ולמעלה וכו'). ולא חוץ ממנה (וכמו שמדגיש בהשיחה: הקרוב לזמנו של השבת) דלכך שניכת להזמן דשבת (וכדמוכח מחידוש יותר גדול - דמעיקר הדין יכול להבדיל בשבת מבעו"י ובלבד שיהי' מפלג המנחה ולמע' (שו"ע אדה"ז רצ"ג, ב; רצ"ט, י) ש"מ דמפלג המנחה שניך כבר ליום הבא). ולכאוף ה"ז ממש דוגמת האלפים אמה במקום השייכים להעיר.

ז.א. שיש ג' חילוקים, בין במקום ובין בזמן. במקום: א) העיר בה שובת, ב) אלפים אמה דתחום שבת, ג) חוץ לתחום. ובזמן: א) יום השבת עצמו - הזמן דקדושת שבת בעצם. ב) הזמן דתוס' שבת (מפלג המנחה ולמע' בע"ש) - הזמן בו יכול להמשיך קדושת שבת, ג) חוץ מזמן זה - דא"א להמשיך בו קדושת שבת (ואדרבה - אם קידש, הרי בירך ברכה לבטלה וכו'). וא"כ הרי שפיר יש תוס' שבת בזמן ובמקום. ומהי הקושיא?

הרב שמואל לו
לונדון

...במה שרוצה לדמות האלפים אמה דתחום שבת המותרים, להזמן דתוס' שבת - מפלג המנחה ולמע', - נראה לדעתי שאינו דמיון;

הזמן דתוס' שבת (הגם שאסור במלאכה ויש בו קדושת שבת מ"מ) נחשב כיום ו' ולא כיום השבת. (- כמבואר בשיחת ש"ק י"ד תמוז תשל"ג, ושיחת כ' מנ"א תשי"ד. ושם מביא ראי' לזה מהדין (עי' שו"ע אדה"ז סי' תע"ב ס"ב) דאסור לעשות קידוש בליל פסח קודם שיהי' ודאי חשיכה - הגם שבכל שבת ויו"ט יכול להוסיף מחול על הקודש ולקדש מבע"י מ"מ - מכיון שכוס של קידוש הוא א' מהד' כוסות צריך שיהי' בלילה),

משא"כ באיסור חחומין (- אל יצא איש ממקומו" ועי' הע' 42) הנה האלפים אמה דתחום שבת אינם חוץ למקומו, אלא "עד אלפים נק' מקומו, - כמו שמצינו בערי מקלט" ... (עי' לשון אדה"ז בשלחנו סי' שצ"ו ס"א עיי"ש).

ולפי"ז מובן היטב החילוק. דבזמן יש תוס' שבת שע"ז נתנה התורה כח - היינו שאפשר להמשיך קדושת שבת ביום ו', משא"כ במקום אין תוס' שבת.

שניאור זלמן ווילשאנסקי
תת"ל - 770